

Ár 2016, miðvikudaginn 25. maí, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Elísabet Júlíusdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 20/2016:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M hér eftir nefnd sóknaraðili, annars vegar og F hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 14. mars 2016, með kvörtun sóknaraðila, dags. 22. febrúar 2016. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 14. mars 2016, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi/tölvupósti dags. 18. apríl 2016. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar, dags. 20. apríl 2016, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 3. maí 2016.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 25. maí 2016.

II.

Málsatvik.

Málsatvik eru þau að þann 10. apríl 2008 gekkst sóknaraðili í sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi nr. X útgefnu 10. apríl 2008 syni sóknaraðila (hér eftir nefndur skuldari), til forvera varnaraðila FF, upphaflega að fjárhæð kr. 990.000-. Að sögn sóknaraðila hafði hún áður gengist í ábyrgð fyrir lántaka, m.a. á skuldum hans við Lánasjóð íslenskra námsmanna (LÍN) og vegna kreditkortaskulda.

Sama dag og skuldabréfið var undirritað var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ undirritað, m.a. af sóknaraðila. Sóknaraðili hakaði við „Nei“ á skjalið þar sem spurt var um hvort ábyrgðarmaður óskaði eftir því að greiðslugeta greiðanda yrði metin. Þar fyrir neðan stóð: „*Greiðslugeta fer ávallt fram ef lánfjárhæð er hærrí en kr. 1.000.000. Sparisjóðurinn tekur fram að greiðslumat tekur einvörðungu til könnunar á fjármálum greiðanda hjá Sparisjóðnum og uppflettingar í opinberri vanskilaskrá. Aðrar upplýsingar um fjárhagslega stöðu greiðanda hefur Sparisjóðurinn ekki undir höndum.*“ „Ég undirritaður hef kynnt mér efni bréfs þessa og geri mér grein yfir í hverju ábyrgð mín er fólgin og tel hana samrýmast greiðslugetu minni. Jafnframt hef ég kynnt mér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, og féll frá því að greiðslugeta skuldara yrði metin, sbr. 1. mgr. 3. gr. samkomulagsins.“

FF starfrækti útibú og fóru umrædd viðskipti fram í útibúinu. Í samræmi við ákvörðun Fjármálaeftirlitsins, dags. 29. mars 2015, tók varnaraðili samdægurs í einu lagi við rekstri, eignum og skuldbindingum FF. Um var að ræða samruna án skuldaskila þannig að FF var sameinaður varnaraðila með yfirtöku eigna og skulda.

Í kjölfarið af gjaldþroti lántaka krafðist varnaraðili fullnustu í samræmi við sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila. Þann 4. desember var útbúin einhliða yfirlýsing af hálfu varnaraðila þar sem staðfest er að sóknaraðili hafi verið leyst undan ábyrgð á láni nr. X, gegn því að varnaraðila bærust nánar tilgreindar, vaxtalausar greiðslur, hver um sig að fjárhæð 100.000 til 350.000 kr., en samtals að fjárhæð kr. 1.100.000 á tímabilinu 1. desember 2015 til 1. janúar 2017. Í yfirlýsingunni kemur jafnframt fram að varnaraðila sé ljóst að greiðslurnar verði inntar af hendi með fyrirvara um betri rétt, komi á síðari stigum í ljós að sjálfskuldarábyrgðin sé ólögmat að einhverju leyti.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess í kvörtun sinni til nefndarinnar að sjálfskuldarábyrgð hennar á ofangreindu skuldabréfi verði ógild. Einnig er þess krafist að yngra skuldabréf, sem til sé komið vegna greiðslu þessarar sömu ábyrgðar, verði ógilt.

Af málflutningi sóknaraðila má ráða að hún telji forvera varnaraðila ekki hafa uppfyllt skyldur sínar í samræmi við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá árinu 2001 (hér eftir nefnt samkomulagið). Segist hún hafa verið neydd til að semja við varnaraðila, vegna yfirburða stöðu hans þar sem hann hafi hótáð að svipta hana heimili sínu. Allt þetta þrátt fyrir að augljóst sé að samkvæmt samkomulaginu frá 2001 standi ábyrgðin ekki. Það sé þó skýrt tekið fram í umræddum samningi að gerður sé fyrirvari um betri rétt.

Sóknaraðili bendir á að það segi orðrétt í samkomulaginu að þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. sé fjármálafyrirtæki skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemi meira en kr. 1.000.000. Segir hún það ljóst að ábyrgð hennar á skuldum lántaka hafi verið meiri en 1.000.000 kr. við lántöku. Nánar tiltekið hafi ábyrgð hennar staðið fyrir skuldum lántaka sem við lántöku hafi numið kr. 990.000 auk ábyrgðar hennar á skuldum lántaka við Lánasjóð íslenskra námsmanna (LÍN) en sú skuld hafi numið kr. 398.521 við árslok 2009 og hafi verið hærri við útgáfu skuldabréfsins. Auk þess segist sóknaraðili hafa borið ábyrgð á öðrum skuldabréfum og kreditkortum en segist þó ekki hafa aðgang að gögnum í dag sem sanni það.

Sóknaraðili bendir á að henni hafi verið tjáð það af starfsmanni FF, að aðrar ábyrgðir hennar á skuldunum hafi ekki skipt máli þegar hún hakaði við reit sem sagði að ekki þyrfti greiðslumat þegar hún gekkst í ábyrgðina. Segist hún hafa treyst á sérfræðikunnáttu starfsmannsins en sé nú ljóst að þetta standist engan veginn. Segir hún að sparisjóðnum hafi verið skylt að greiðslumeta lántaka, þar sem skýrt standi í samkomulaginu að skylt sé að greiðslumeta „þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemi meira en kr. 1.000.000.“ Fljótlega hafi orðið ljóst að skuldari hafi ekki getað greitt skuldir sínar, hvorki þær sem sóknaraðili hafi verið í ábyrgð fyrir né aðrar og sé hann nú gjaldþrota.

Sóknaraðili mótmælir þeim málflutningi varnaraðila að ósannað sé að sóknaraðili hafi verið ábyrgðarmaður á skuld skuldara við LÍN á þeim tíma sem skuldabréfið hjá FF var útgefið. Einnig segir hún úrskurðarnefndinni í lófa lagt að kalla eftir frekari gögnum um þessa skuld hjá LÍN.

Sóknaraðili byggir einnig á að henni hafi aldrei verið sýndur bæklingur sem sérfræðingur bankans hafi átti að kynna henni og sóknaraðili hafi ekki tekið eftir texta þess efnis að hún væri að staðfesta að hafa séð hann.

Sóknaraðili segir rök varnaraðila þess efnis að úrskurðarnefndin hafi óbeint samþykkt skilning bankans á umræddu ákvæði samkomulagsins þannig að það eigi eingöngu við um ábyrgðir ábyrgðarmanns á skuldum skuldara hjá viðkomandi fjármálafyrirtæki í fjölmörgum úrskurðum sínum á undanförunum árum út í hött. Enda hafi úrskurðarnefndin þá engin skjöl haft um önnur lán en hjá F og skrifist þeir röngu úrskurðir því bæði á þá sóknaraðila í þeim málum og úrskurðarnefndina sem ekki hafi kallað eftir þeim gögnum. Skýrlega segi í samkomulaginu að skylt sé að greiðslumeta "*þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemi meira en kr. 1.000.000.*" Þetta séu greinilega mistök sem þurfi að rannsaka.

Sóknaraðili vísar til þess að hún hafi bréf undir höndum frá forstöðumanni FF þar sem hann hafni samningum. Tillögu sóknaraðila hafi forstöðumaðurinn fengið í bréfpósti í desember 2013. Svar hans hafi borist í janúar 2014. Þetta minnst varnaraðili ekki á en tali um tómlæti af hálfu sóknaraðila, þar sem sóknaraðili hafi ekki haft samband fyrr en í júlí 2015. Telur sóknaraðili að þarna sé varnaraðili augljóslega að reyna að segja rangt til um málsatvik og villa um fyrir úrskurðarnefndinni.

Sóknaraðili bendir á að hún hafi lengi reynt að semja við forstöðumann FF eða allt frá því snemma árs 2012. Hann hafi hinsvegar alltaf talað um að bíða eftir niðurstöðu í samningum sóknaraðila við varnaraðila í sambandi við ábyrgð á láni fyrir eiginkonu skuldara. Sá samningur hafi síðar orði að veruleika en forstöðumaðurinn hafi hinsvegar ekki staðið við orð sín. Sóknaraðili kveðst svo hafa frétt að forstöðumaðurinn hefði verið settur af vegna brota í starfi. Á meðan hafi lánið safnað okurdráttarvöxtum í mörg ár. Sóknaraðili spyr hvort þetta séu eðlilegir starfshættir og hvort hvort Fjármálaeftirlitið þurfi ekki að rannsaka málið?

Sóknaraðili segir að ekki hafi tekist að fá neinn af viðeigandi aðilum til að senda sönnun þess að sóknaraðili hafi verið ábyrgðarmaður á kr. 1.000.000 á MasterCard veltukorti. Segir sóknaraðili það virðast sem svo að fjármálakerfið standi saman að því að almenningur fái ekki réttlæti í viðskiptum sínum við fjármálafyrirtæki og fái sóknaraðili því engin gögn afhent um þetta kort.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili bendir í fyrsta lagi á að ákvæði samkomulagsins sem sóknaraðili vísi til, um að skylt sé að greiðslumeta þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemi meira en kr. 1.000.000, eigi eingöngu við um ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum skuldara hjá viðkomandi fjármálafyrirtæki. Ákvæðið taki ekki til þess þegar viðkomandi ábyrgðarmaður sé í fleiri ábyrgðum fyrir viðkomandi skuldara hjá öðrum fjármálafyrirtækjum.

Varnaraðili vísar til þess að samkvæmt skjali merkt: „*Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga*“ hafi sóknaraðili hakaði í „*Nei*“ við spurningu um hvort ábyrgðarmaður óskaði eftir því að greiðslugeta greiðanda yrði metin og hafi jafnframt ritað upphafstafi sína þar við. Þar fyrir neðan hafi staðið; „*Greiðslugeta fer ávallt fram ef lánfjárhæð er hærri en kr. 1.000.000. Sparisjóðurinn tekur fram að greiðslumat tekur einvörðungu til könnunar á fjármálum greiðanda hjá Sparisjóðnum og uppflettingar í opinberri vanskilaskrá. Aðrar upplýsingar um fjárhagslega stöðu greiðanda hefur Sparisjóðurinn ekki undir höndum.*“ „*Ég undirritaður hef kynnt mér efni bréfs þessa og*

geri mér grein yfir í hverju ábyrgð mín er fölgín og tel hana samrýmast greiðslugetu minni. Jafnframt hef ég kynnt mér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, og féll frá því að greiðslugeta skuldara yrði metin, sbr. 1. mgr. 3. gr. samkomulagsins.“

Með vísan til þess sem framan er rakið telur varnaraðili að FF hafi í öllum atriðum farið að ákvæðum samkomulagsins við framangreinda lánveitingu.

Þá mótmælir varnaraðili því sem ósönnuðu að sóknaraðili hafi verið í ábyrgð fyrir hærri fjárhæð en kr. 1.000.000 á skuldum skuldara skuldabréfsins við umrædda lánveitingu en sóknaraðili leggi einungis fram útprentun af „mínu svæði“ af heimasíðu LÍN með kvörtun sinni þar sem áramótastaða skuldabréfs skuldara við árslok 2009 sé tilgreind. Ábyrgð sóknaraðila sé á hinn bóginn ekki tilgreind þar.

Varnaraðili mótmælir jafnframt túlkun sóknaraðila á efni ákvæðis 1. másl. 3. mgr. 3.gr. samkomulagsins og telur hana ekki ganga upp þar sem FF hafi ekki getað vitað af skuldum skuldara skuldabréfsins við önnur fjármálafyrirtæki eða öðrum skuldum hans og þar með ábyrgðum sóknaraðila á skuldum skuldara nema framkvæmt hefði verið greiðslumat. Umrætt ákvæði samkomulagsins heimili hins vegar undantekningu frá skyldu til greiðslumats. Telur varnaraðili ekki unnt að túlka umrætt ákvæði samkomulagsins á þá leið að það leggi þá skyldu á fjármálafyrirtæki að framkvæma greiðslumat í öllum tilvikum til þess eins að komast að því hvort ábyrgðarmaður sé í ábyrgð fyrir öðrum skuldum skuldara en hjá viðkomandi fjármálafyrirtæki. Fallist úrskurðarnefnd á túlkun sóknaraðila á umræddu ákvæði samkomulagsins telur varnaraðili það vera á ábyrgð ábyrgðarmanna að upplýsa fjármálafyrirtæki um það hvort þeir séu í öðrum ábyrgðum á skuldum viðkomandi skuldara. Í því sambandi bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi staðfest með undirritun sinni að hún þekkti efni samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga og bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir áður en hún hafi undirritað umrætt skuldabréf. Hafi sóknaraðili því mátt vera kunnugt um efni umrædds ákvæðis samkomulagsins. Bendir varnaraðili einnig á að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að hún hafi upplýst FF um meinta ábyrgð hennar á skuld skuldara við Lánasjóð íslenskra námsmanna við umrædda lánveitingu.

Enn fremur bendir varnaraðili á að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki hafi óbeint samþykkt skilning varnaraðila á umræddu ákvæði samkomulagsins, þ.e. að það hafi eingöngu átt við um ábyrgðir ábyrgðarmanns á skuldum skuldara hjá viðkomandi fjármálafyrirtæki, í fjölmörgum úrskurðum sínum á undanförunum árum og aldrei gert athugasemdir við verklag bankans að þessu leyti. Í málunum hafi m.a. legið til grundvallar skuldabréf þar sem segi m.a.: „*Ábyrgðaraðili getur óskað eftir undanþágu frá mati á greiðslugetu greiðanda enda sé heildarábyrgðarfjárhæð vegna greiðanda (útgefanda) gagnvart F lægri en kr. 1.000.000 eða ábyrgðaraðili maki eða í sambúð með greiðanda.“*

Loks bendir varnaraðili á að hafa verði hliðsjón af túlkun úrskurðarnefndarinnar á efni 2. másl. 2. mgr. 4. gr. samkomulagsins en þar segi: „*Ef ráðgert er að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán skuldara hjá fjármálafyrirtæki, skal ábyrgðarmaður staðfesta skriflega að honum hafi verið kynnt um þær ráðagerðir.“* Hafi úrskurðarnefndin slegið því föstu með úrskurði sínum í máli nr. 58/2012 að túlka eigi 2. másl. 2. mgr. 4. gr. samkomulagsins á þá leiða að um sé að ræða önnur lán hjá því fjármálafyrirtæki sem veiti umrætt lán.

Verði ekki fallist á framangreind rök varnaraðila byggir bankinn til vara á því að umrætt ákvæði samkomulagsins verði einungis túlkað á þá leið að fjármálafyrirtæki sé skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi

skuldara við aðila samkomulagsins nemi meira en kr. 1.000.000. Þar sem LÍN sé ekki aðili að samkomulaginu verði því að hafna kröfu sóknaraðila.

Framangreindu til viðbótar telur varnaraðili kröfu sóknaraðila um ógildingu umræddrar ábyrgðaryfirlýsingar fallna niður vegna tómlætis af hennar hálfu. Sóknaraðili hafi ritað undir umrætt skuldabréf sem sjálfskuldarábyrgðaraðili 10. apríl 2008 og hafi fyrst verið gerðar athugasemdir við ábyrgðina í júlí sl. eða rúmum átta árum eftir að sóknaraðili hafi gengist í umrædda ábyrgð. Vísað sé til dóms Hæstaréttar frá 7. mars 2013 í máli nr. 575/2012. Í dómi héraðsdóms, sem staðfestur hafi verið í Hæstarétti, hafi sérstaklega verið tekið fram að ábyrgðaraðili hefði sýnt af sér tómlæti með því að hafa ekki haft uppi athugasemdir fyrir en sex árum eftir að hann gekkst í ábyrgðina. Varnaraðili vísar einnig til dóms Hæstaréttar frá 17. desember 2015 í máli nr. 346/2015 en þar var sérstaklega tekið fram að veðsali hefði fyrst gert reka að því að athuga réttarstöðu sína í ársbyrjun 2012, meira en sjö árum eftir að honum hafi verið kunnugt um að veðleyfi hafði verið veitt.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili að hafna beri kröfu sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu 10. apríl 2008 af skuldara, til forvera varnaraðila, FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er undirritað af Samtökum íslenskra sparisjóða f.h. aðildarfélaganna sinna og var forveri varnaraðila eitt þessara aðildarfélaganna. Þar forvera varnaraðila því að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu þegar leitað var eftir ábyrgðarmönnum til tryggingar umræddu skuldabréfi, sbr. dóm Hæstaréttar í máli 169/2012.

Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en 1.000.000 kr.

Í 4. gr. samkomulagsins er fjallað um upplýsingagjöf til ábyrgðarmanns áður en til skuldaábyrgðar er stofnað. Í 1. mgr. 4. gr. samkomulagsins er kveðið á um það að fjármálafyrirtækjum beri að gefa út upplýsingabækling um skuldaábyrgðir og veðsetningar og dreifa með skjölum sem afhent eru ábyrgðarmönnum til undirritunar og með undirritun lánsúmsóknar eða annarra gagna sem fyllt eru út í tengslum við afgreiðsluna.

Af gögnum málsins má annarsvegar sjá að lánið sem umrætt skuldabréf var upphaflega að fjárhæð kr. 990.000. Þá liggur einnig fyrir að sóknaraðili hakaði við „Nei“ á skal sem merkt var „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ þegar spurt var um hvort ábyrgðarmaður óskaði eftir því að greiðslugeta greiðanda yrði metin. Þar fyrir neðan stóð: „Greiðslugeta fer ávallt fram ef lánfjárhæð er hærri en kr. 1.000.000. Sparisjóðurinn tekur fram að greiðslumat tekur einvörðungu til könnunar á fjármálum greiðanda hjá Sparisjóðnum og uppflettingar í opinberri vanskilaskrá. Aðrar upplýsingar um fjárhagslega stöðu greiðanda hefur Sparisjóðurinn ekki undir höndum.“ „Ég undirritaður hef kynnt mér efni bréfs þessa og geri mér grein yfir í hverju ábyrgð mín er fólgin og tel hana samrýmast greiðslugetu minni. Jafnframt hef ég kynnt mér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, og féll frá því að greiðslugeta skuldara yrði metin, sbr. 1. mgr. 3. gr. samkomulagsins.“

ÚRSKURÐARNEFND UM VIÐSKIPTI VIÐ FJÁRMÁLAFYRIRTÆKI

Fallist verður á það með varnaraðila að umrædd ákvæði samkomulagsins um að skylt sér að greiðslumeta þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemi meira en kr. 1.000.000 eigi eingöngu við um þær ábyrgðir ábyrgðarmanns á skuldum skuldara sem eru hjá viðkomandi fjármálafyrirtæki eða lánveitandinn vissi annars eða mátti vita um. Ákvæðið taki ekki til þess þegar viðkomandi ábyrgðarmaður sé í fleiri ábyrgðum fyrir viðkomandi skuldara hjá öðrum fjármálafyrirtækjum. Er sú niðurstaða í samræmi við fyrri niðurstöður úrskurðarnefndarinnar og fær enn frekari stuðning af þeim upplýsingum og yfirlýsingum sem að ofan eru raktar og sóknaraðili undirritaði við lánveitinguna.

Með vísan til þess sem að framan er rakið, verður að telja að forveri varnaraðila hafi farið að ákvæðum samkomulagsins við framangreinda lánveitingu. Verður kröfu sóknaraðila því hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, gegn varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 25. maí 2016.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir